

Fecr Yayınları: 454

KUZEY AFRİKA VE İDRİSİLER DEVLETİ

Dr. Kadir ERBİL

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Eylül 2021

ISBN: 978-625-7879-97-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUZEY AFRİKA
VE
İDRİSİLER DEVLETİ

Dr. Kadir ERBİL

Ankara 2021

Dr. Kadir ERBİL

1958 yılında Kayseri/Yahyalı'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Liseyi Kayseri/Develi İmam Hatip Lisesinde tamamladıktan sonra Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girerek 1982 yılında buradan mezun oldu. İlk görev yeri Adana/Kozan İmam Hatip Lisesi daha sonra Kırşehir /Mucur İmam Hatip Lisesi ve Kayseri/Melikgazi Ali Rıza Özderici Anadolu İmam Hatip Lisesinde çalıştı. Bu sırada İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında Yüksek Lisansını ve Doktorasını tamamladı. Ürdün Üniversitesinde Arapça Eğitimini tamamladı. Halen Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. Çok iyi derecede Arapça bilmektedir.

Yayımlanmış Eserleri:

- 1- *Arapça Dilbilgisi*, Eğitsan Yayınları
- 2- *Arapça Dilbilgisi Nabiv*, Ravza Yayınları
- 3- *Alıştırımlı Arapça Hikâyeler*, Mektep Yayınları (2 Kitap)
- 4- *Sorularla Arapça Hikâyeler*, Mektep Yayınları
- 5- *Lise 9-10-11-12 Arapça Test Kitabı*, Mektep Yayınları
- 6- *el-İmame ve's-Siyase Tercümesi*, Maruf Yayınları
- 7- *Osmanlı Tarihinde Kur'an İzleri*, Gece Kitaplığı

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	13
1. Fas	13
1.1. Coğrafi Konum	13
2. İslam Öncesi	19
2.1. Berberiler	19
2.1.1. Siyasî Durum	19
2.1.2. Sosyal Durum	25
2.1.3. Dinî Durum	27
2.1.4. Dil	30
2.1.5. Kuzey Afrika'nın Fethi ve Berberilerin Müslüman Olması	31
İKİNCİ BÖLÜM	51
1. Abbasi Devleti'nin Kuruluşunda Alioğulları'nın Rolü	51
1.1. Tarihi Arka Plan	51
1.2. Ebu Ca'fer el-Mansûr Döneminde Alioğulları	57
1.3. Muhammed b. Abdullah ve Kardeşi İbrahim	58
1.4. Hüseyin b. Ali	62
1.5. Fah Savaşı	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	67
1. İdrisiler Devleti'nin Kuruluşu (170-375/786-985)	67
1.2. I. İdrîs b. Abdullah (172-175/788-793)	68
1.3. II. İdrîs b. İdrîs (187-213/803-828)	73
1.4. Muhammed (el-Muntasır) b. II. İdrîs (213-221/828-836)	81
1.5. Ali b. Muhammed (221-234/836-849)	84
1.6. Yahya b. Muhammed (234-249/849-863)	85

1.7. II. Yahya b. Ali (249-252/863-866) -----	86
1.8. II. Ali b. Ömer b. II. İdris (252-?/866-?) -----	86
1.9. III. Yahya b. Kâsım b. II. İdris (el-Mikdâm)-----	88
1.10. IV. Yahya b. İdris b. Ömer b. II. Ömer (292-310/905-922) -----	90
2. Fâtimilere Tâbi İdrîsî Emirleri -----	92
2.1. Hasan b. Muhammed b. Kâsım b. II. İdris (el-Haccâm) (310-313/922-925) -----	92
2.2. Kâsım Kennûn b. Muhammed b. Kâsım (?/937)-----	96
2.3. Ebu'l-Ayş Ahmed b. Kâsım b. Muhammed (337-343/948-959) ---	97
2.4. II. Hasan b. Kâsım Kennûn ve İdrîsî Devleti'nin Yıkılışı (343-375/954-985)-----	98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ----- 103

1. İdrîsiler Devleti'nin Komuşlariyla İlişkileri -----	103
1.1. İdrîsiler Devleti'nin Abbasilerle İlişkisi-----	103
1.2. İdrîsiler Devleti'nin Ağlebilerle İlişkisi-----	104
1.3. İdrîsiler Devleti'nin Berberî Kabilelerle İlişkisi -----	107
1.4. İdrîsiler Devleti'nin Hâricilerle İlişkisi -----	107
1.5. İdrîsiler Devleti'nin Rüstemilerle İlişkisi -----	110
1.6. İdrîsiler Devleti'nin Midrârîlerle İlişkisi-----	113
1.7. İdrîsiler Devleti'nin Fâtımilerle İlişkisi -----	114
1.8. İdrîsiler Devleti'nin Endülüs Emevîleriyle İlişkisi -----	118

BEŞİNCİ BÖLÜM ----- 121

1. İdrîsiler Devleti'nde Kültür ve Medeniyet-----	121
1.1. Fas Şehri'nin Kuruluşu -----	121
1.2. İdrîsiler Devleti'nde Ekonomik Durum-----	132
1.3. İdrîsiler Devleti'nin Aile ve Sosyal Hayatı-----	138
1.4. İdrîsiler Devleti'nde Dini Durum-----	140
1.5. İdrîsî Devleti'nde Kültür -----	143
1.6. İdrîsiler Devleti ve Zeydiyye İlişkisi-----	144

SONUÇ----- 151

KAYNAKÇA ----- 157

DİZİN ----- 165

ÖN SÖZ

Tarih araştırmalarında ana kaynaklara inmek ve onlardan yararlanmak tarih metodolojisinin esaslarındandır. Çalışmamızda, imkânlar ölçüsünde asıl kaynaklara inerek konuyu araştırmaya çalıştık. İdrîsiler Devleti (170-375/786-985) ile ilgili kaynakların sayısı azdır. Araştırmamızda Arap dünyasında ve Mağrib'te yayımlanan ilk kaynaklara inerek konu ile ilgili bilgiler sunmaya çalıştık. İdrîsiler Devleti'ni konu edinen kaynaklarda, devletin tesis edildiği ve coğrafi konumundan dolayı son derece önemli bir bölge olan Mağrib bölgesi ön plana çıkmaktadır. İdrîsiler Devleti, Abbasiler Devleti'nden ayrılarak bağımsızlığını kazanan ilk devletlerden biri olması nedeniyle, Abbasileri konu edinen kaynaklar, İfrıkıyye bölgesinde kurulan Ağlebiler, Fâtımiler, Rüstemiler, Endülüs Emevî devletlerini de ele almış ve bu devletlerin yanı sıra İdrîsiler Devleti'nden de bahsetmiştir. Bu araştırmamızda İdrîsiler Devleti ve bölgeyi incelemeye çalıştık. Çalışmamız beş bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde; Mağrib'in coğrafi konumu, yüzey şekilleri, ekonomisi, İslam'dan önceki durumu, bölgede yaşayan Berberiler'in siyasî, sosyal, dinî durumları ve Kuzey Afrika'nın Müslümanlar tarafından fethedilmesini ele aldık. İkinci bölümde; Abbasi Devleti'nin kuruluşunda Alioğullarının rolü, meydana gelen olayların arka planı, Ebu Cafer el-Mansur döneminde meydana gelen bazı olayları, Muhammed b. Abdullah ve kardeşlerinin isyanları, Hüseyin b. Ali ve Fah Savaşı'nu konu edindik.

Üçüncü bölümde; İdrîsiler Devleti'nin kuruluş safhası ve hükümdarları ile Fâtımîler'e bağlı İdrîsî hükümdarlarını ele aldık. Dördüncü bölümde; İdrîsiler Devleti'nin komşularıyla olan ilişkilerini, beşinci bölümde ise İdrîsiler Devleti'nin kültür ve medeniyetini konu edindik.

Dr. Kadir ERBİL

Eylül 2021